

СУАДНОСІНЫ ВЫКАРСТАННЯ ПАДРУЧНІКАЎ І МЕТАДУ DOGME Ў ВЫКЛАДАННІ МОЎ ВА ЁНІВЕРСІТЭЦЕ: ПАРАЎНАННЕ ПАДЫХОДАЎ

А.Ю.Сулакаўры (Масква, НДУ ВШЭ)

Артыкул даследуе магчымасць сумеснага выкарыстання падручнікаў і метаду DOGME ў выкладанні моў ва ўніверсітэтах. Для аптымальнага варыянту іх спалучэння на занятках прапануюцца дадатковыя даследаванні.

Ключавыя словы: *лінгвадыдактыка; методыка выкладання замежных моў; DOGME ELT; замежныя мовы ў ВНУ.*

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE USE OF TEXTBOOKS AND DOGME METHOD IN UNIVERSITY LANGUAGE TEACHING: COMPARISON OF APPROACHES

A.Y. Sulakaury (Moscow, National Research University 'Higher School of Economics')

The article considers the possibility of combining textbooks and DOGME method in language teaching at universities. It is suggested to carry out additional research for optimal combination of these factors in classes.

Key words: *linguodidactics; foreign language teaching methodology; DOGME ELT; foreign languages in higher education institutions.*

У выкладанні замежных моў выкастоўваецца вялікае мноства метадаў і падыходаў. У дваццатым стагоддзі з'явілася тэндэнцыя распрацоўваць метады такім чынам, каб новыя метады давалі больш эфектыўныя падставы для выкладання, чым тыя, што ім папярэднічалі [4, с.1]. Але, на думку спецыялістаў у методыцы выкладання, не існуе "ўнікальных" або "найлепшых" метадаў, бо шмат якія ідэі, закранаючы методыку навучэння моў, павінны расцэньвацца як складнікі адной карціны, дзе настаўнікі не карыстаюцца толькі адным метадам, а спалучаюць розныя, у залежнасці ад таго, што працуе у іх класе [1], [5, с.31-33].

Сёння, "у эпоху пасля метадаў", даследаванні ў галіне выкладання моў разглядаюць метады як крыніцу практык, якія настаўнікі могуць адаптаваць да сваіх патрэб, незалежна ад сувязі з канкрэтнымі метадамі [2, с.60]. З гэтых прычын нельга сцвярджаць, што адны метады лепшыя за іншыя. Аднак праз канфлікт паміж рознымі «ідэалогіямі» моўнай адукацыі [4, с.1] пэўныя метады могуць здавацца процілеглымі: некаторыя прынцыпы выкладання падкрэсліваюць цэнтральную ролю выкладчыка, іншыя ж цэнтральную ролю студэнтаў і г.д. У выніку гэтага сутыкнення ідэй, патэнцыйна карысныя практыкі могуць ігнаравацца, што можа абмежаваць эфектыўнасць падыходаў, якія выкладчыкі прыстасоўваюць да фактараў адукацыйнага працэсу [4, с.1].

Напрыклад, шырока распаўсюджанае выкарыстанне падручнікаў не залежыць ад падыходаў, аднак метада DOGME ў сваёй аснове падкрэслівае большую эфектыўнасць адмовы ад падобных матэрыялаў і прапануе «*teaching unplugged*» 'свабоднае/незалежнае выкладанне', дзе ключавую ролю ў выбары

напаўнення заняткаў (напрыклад, тэм і лексікі) адыгрываюць самі навучэнцы, а не праграма падручніка ці выкладчык. Такім чынам, назіраецца супярэчнасць: падручнікі як папулярны інструмент пры выкладанні моў з'яўляюцца тым, ад чаго метады DOGME прапануе адмовіцца цалкам ці часткова [3, с.7-21.].

У гэтым артыкуле будуць прааналізаваны абодва метады — выкладанне з падручнікамі і выкладанне без іх праз метады DOGME, а таксама будзе разгледжана, як элементы гэтых падыходаў могуць дапаўняць адзін аднаго ў выкладанні моў ва ўніверсітэцкім асяроддзі.

Варта пачаць з азначэння паняцця “падручнік”. Падручнік — гэта структураваны навучальны дапаможнік, прызначаны для паслядоўнага засваення моўных навыкаў. З пераваг падручнікаў можна вылучыць: якасць і структураванасць матэрыялу, магчымасць паўторнага засваення, эканомію часу выкладчыкаў [5, с.33] і адаптыўнасць матэрыялаў [6, с.220].

Аднак ёсць і недахопы: часта падручнікі не адлюстроўваюць сапраўдных моўных ужыванняў, недастаткова ўлічваюць аўтэнтчныя лінгвістычныя з'явы, могуць быць празмерна тэарэтычнымі і менш арыентаванымі на камунікатыўныя сітуацыі, што абмяжоўвае развіццё крытычнага мыслення і спантаннага узаемадзеяння, асабліва калі выкарыстоўваюцца ў фармаце “выкладчыкацэнтрычнага” падыходу. Падручнікі з'яўляюцца неад'емнай часткай большасці праграм вышэйшай адукацыі, забяспечваючы паслядоўнасць навучання і дапамагаючы адсочваць прагрэс, што асабліва важна для падрыхтоўкі будучых спецыялістаў [6]. Таму поўная адмова ад іх ва ўніверсітэтах немагчымая.

Праблема палягае на знаходжанні балансу паміж фарміраваннем моўных навыкаў не толькі праз тэмы падручніка, але і натуральную размову вучняў з прычыны таго, што розніца закранае не толькі канкрэтныя практыкаванні, але ідэі, што ляжаць ў іх аснове. Напрыклад, Джым Скрывенер сцвярджае, што існуюць тры тыпы выкладчыкаў — the explainer ‘які тлумачыць’, the involver ‘які уцягвае’, the enabler ‘які спрыяе’. Найбольш эфектыўны тып камунікацыі з вучнямі выкарыстоўвае менавіта the enabler: «[такі выкладчык] дзяліць кантроль з вучнямі альбо перадае яго ім цалкам» [5, с.18].

Падыход DOGME дазваляе выкладчыкам стаць сапраўдным enabler ‘які спрыяе’, які садзейнічае развіццю пазнавальных здольнасцей навучэнцаў, тым самым адвышаючы эфектыўнасць навучання замежнай мове, дапаўняючы падручнікі дзякуючы спантанным зносінам. Першыя крокі ў гэтым напрамку ўжо зроблены, як сведчыць даследаванне па прымяненні DOGME на пачатковых узроўнях моўнай кампетэнцыі ў нямецкай мове, дзе гаварыцца, што элементы DOGME можна часткова прымяняць ў фармальных умовах ўніверсітэтаў, з улікам патрабаванняў праграм. Па выніках гэтага даследавання было выяўлена, што выкарыстанне DOGME ва ўніверсітэце паспрыяла пашырэнню слоўнікавага запasu студэнтаў, паляпшэнню іх размоўных кампетэнцый, натуральнасці размовы і фарміраванню больш трывалых прадуктыўных граматычных навыкаў [7, с.73-74].

Неабходна правесці дадатковыя даследаванні, якія будуць накіраваны на ўніверсітэцкае асяроддзе, уключаючы розныя моўныя ўзроўні і мовы навучэння, каб забяспечыць шырэйшае разуменне і распацоўку рэкамендацый па інтэграцыі гэтага метаду ў адукацыйны працэс.

СПИС ЛІТАРАТУРЫ

1. Cambridge University Press ELT. Thornbury, S. What's the Latest Teaching Method? [Відео рэсурс]. — YouTube, August 4, 2019. — URL: <https://youtu.be/nue8AN9XsuY> (дата доступу: 15.01.2025).
2. Hall, G. Exploring English Language Teaching: Language in Action / G. Hall. — Abingdon, Oxon: Routledge, 2011. — 60 с. — (Routledge Introductions to Applied Linguistics).
3. Meddings, L., & Thornbury, S. Teaching Unplugged: Dogme in English Language Teaching / L. Meddings, S. Thornbury. — Cambridge: Delta Publishing, 2017. — 7–21 с.
4. Richards, J. C., & Rodgers, T. C. Methods and Approaches in Language Teaching / J.C. Richards, T.C. Rodgers. — Cambridge: Cambridge University Press, 2002. — 1 с.
5. Scrivener, J. Learning Teaching: The Essential Guide to English Language Teaching. 3rd ed. / J. Scrivener. — Oxford: Macmillan Education, 2011. — 31–33 стр.
6. Surkamp, C., & Viebrock, B. (Eds.). Teaching English as a Foreign Language: An Introduction / C. Surkamp, B. Viebrock. — Stuttgart: J.B. Metzler, 2018. — 220 с.
7. Захарова К.В. Внедрение подхода DOGME в контексте обучения иностранному языку [Электронный ресурс] : дис. магистра пед. наук : 44.04.01 / К.В. Захарова ; Нац. исслед. ун-т "Высшая школа экономики". — Москва, 2025. — 120 с. — Загл. с экрана.
8. Программа по практическому английскому языку для студентов отделения теоретической и прикладной лингвистики [Электронный ресурс] / сост. Л. В. Болдырева [и др.] ; под ред. Л. М. Захарова ; МГУ имени М. В. Ломоносова, Филологический факультет, Кафедра английского языкознания. — Электрон. текстовые данные. — Москва: МГУ, 2008. — Режим доступа: <https://www.philol.msu.ru/data/programs/english.pdf>.